

Psychoeducatie van Verslaving Lessen uit de Neurobiologie

Paul Van Deun, klinisch psycholoog, auteur

Het Gekaapte Brein, verslavingsgedrag beter begrijpen. 2018

Dopamine, verlangen en verslaving, werken aan herstel. Nov 2024

The principles and practices of psychoeducation with alcohol or other drug use disorders:

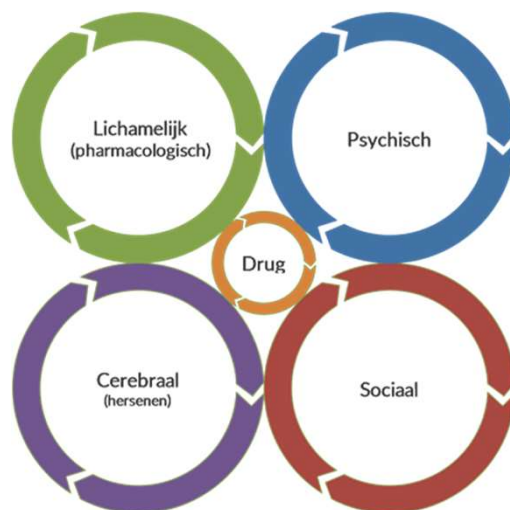
A review and brief guide Molly Magill a, Steve Martino, Bruce Wampold

Psychoeducation is:

- empowering ,
- well-informed,
- understandable,
- brief,
- interactive,
- tailored to individual needs

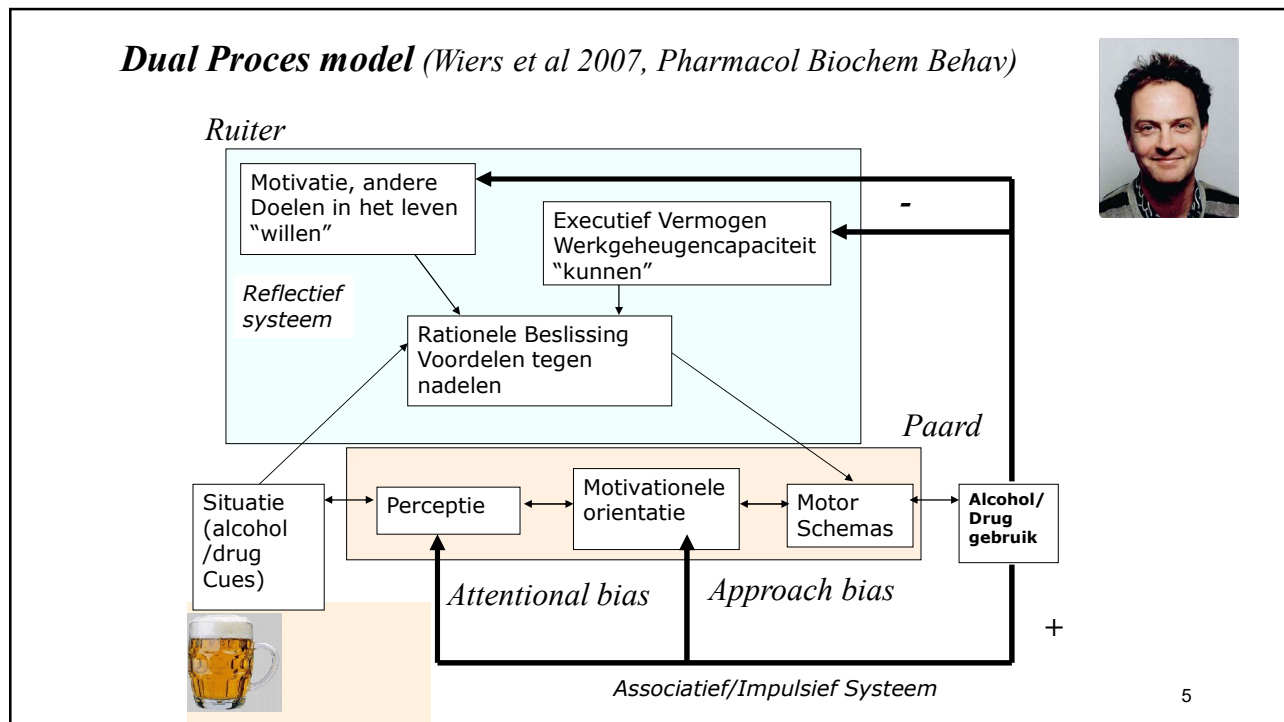
Verslaving Complexe Interacties

Wat is er mis met de gebruiker?

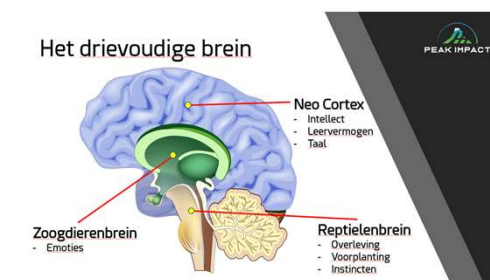

Wat maakt het middel zo sterk?

Cirkels van Van Dijk

Kritiek op Paard Ruiters Metafoor

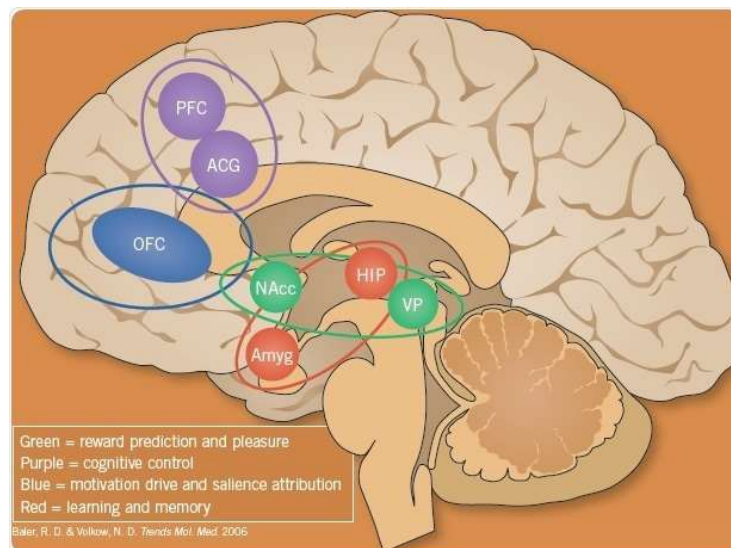
De Amerikaanse neurobioloog [Paul MacLean](#) lanceerde in de jaren '60 de theorie van 'The Triune Brain'. Volgens deze nog veel aangehaalde theorie bestaat ons menselijk brein uit drie min of meer afzonderlijke 'gestapelde' breinen..... Hersenwetenschappers weten echter al vele jaren dat de theorie niet correct is omdat hij een onjuiste voorstelling geeft van de ontstaansgeschiedenis van ons brein, en een te versimpelde weergave is van ons [stresssysteem](#).

Al deze middelen
komen doorheen de hersen-bloed barrière
in het ganse brein terecht!

Neurobiologie van Verslaving

Veel kernen en
neurotransmitters
betrokken, een selectie
dringt zich op....

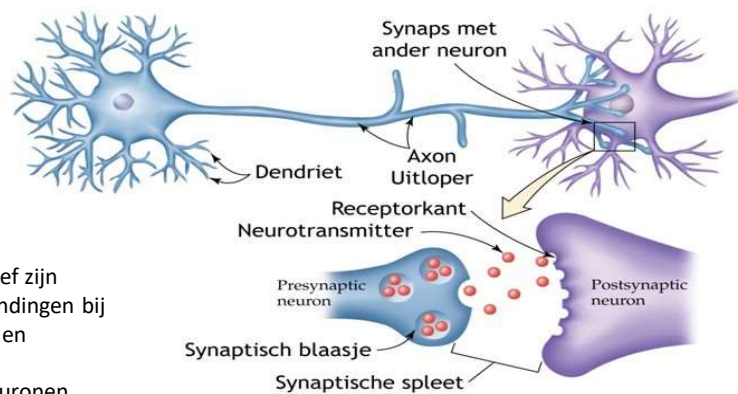
Neurobiologie van de Verslaving

- *Olds & Milner, Roy Wise*   Genotscentrum
- *DiChiarra & Imperato,*   Dopamineverhoging
- *Berridge & Robinson,*   Incentive sensitization, Wanting en Liking
- *Volkow & Goldstein,*   PFC functies en anhedonie
- *Bechara, Noël & Brevers*   Loss of willpower
- *Wiers,*   Dual Proces, Automatische
toenaderingstendens
- *Schultz*   Reward Prediction Error
- *Robbins & Everitt,*   Van gericht naar automatisch gedrag

9

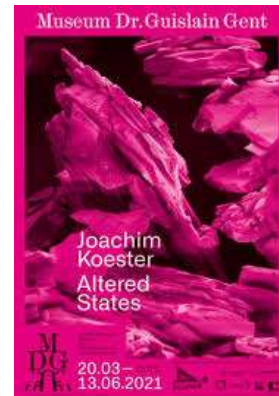
Neurotransmitters & Neuroplasticiteit

NEUROPLASTICITEIT
Zenuwcellen die actief zijn (vuren) maken verbindingen bij via extra receptoren en dendrieten. Als roesmiddelen neuronen activeren worden we steeds in de roeseffecten.

Korte termijn gewenst effect: Roes

- Stoffen dringen de hersenen binnen via de bloedbaan
- Trekken fel op lichaamseigen neurotransmitters
- Ze gaan in concurrentie voor de bezetting van de receptoren
- Roesmiddelen veranderen het contact met:
  - de wereld rondom, de werkelijkheid
  - de sociale context
  - onzelf

Verslavende middelen ook Dopamineverhoging

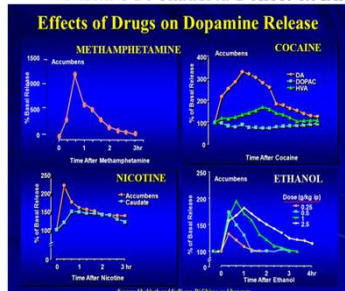

Proc. Natl. Acad. Sci. USA
Vol. 85, pp. 5274-5278, July 1988
Neurobiology

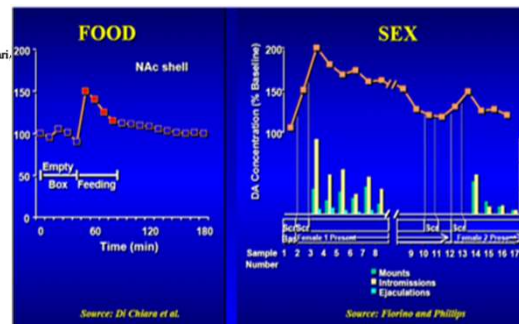
Drugs abused by humans preferentially increase synaptic dopamine concentrations in the mesolimbic system of freely moving rats

(amphetamine / cocaine / ethanol / nicotine / opiates)

GAETANO DI CHIARA AND ASSUNTA IMPERATO

University of Cagliari

Tonische Dopamineverhoging

The neural basis of drug craving:
 an **incentive-sensitization theory of addiction**

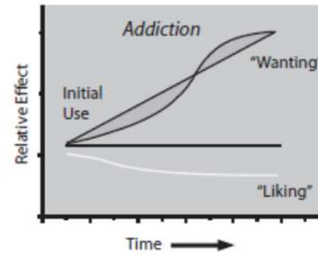
Terry E. Robinson and Kent C. Berridge

Department of Psychology and Neuroscience Program, The University of Michigan, Neuroscience Laboratory Building, Ann Arbor, MI 48104-1687 (USA)

Duo behind addiction theory win 2019 psychology Grawemeyer Award

(Accepted 20...)

Bron: Berridge, K. C., & Robinson, T. E. (2016). Liking, wanting, and the incentive-sensitization theory of addiction. *American Psychologist*, 71(8).

Wolfram Schultz , Reward Prediction

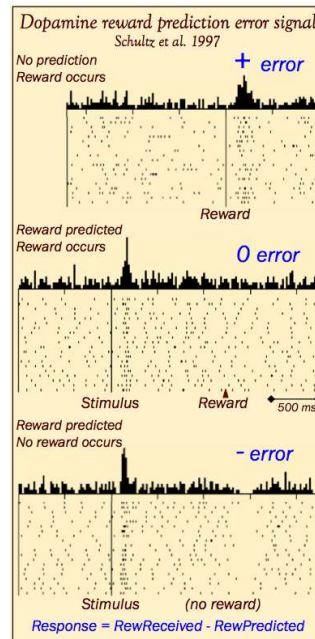

-Dopamine neuron circuits signaleren de bruikbaarheidswaarde van beloningen (utility value) op basis van wat wordt voorspeld.

= reward prediction error (RPE). Die is positief als er meer beloning is dan voorspeld.

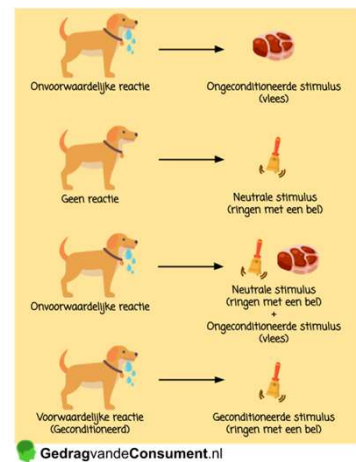
-Verhoogde dopamine signaleren altijd meer beloning -> **innamedrang**

-Als er geen beloning volgt, is er een onderdrukking van de activiteit!
 -> **innamedrang wordt gehinderd**

Dopamine is niet het geluks stofje!

- Dopamine heeft een over het algemeen een activerende rol
- Dopamine bevordert het associatief leren
- Dopamine codeert 'Wanting' of verlangen
- Dopamine activeert selectief zoek en gebruiks gedrag bij meer beloning dan verwacht. -of omgekeerd!

En gedragsverslavingen dan?

The anticipatory dopamine response in addiction:

A common neurobiological underpinning of gambling disorder and substance use disorder. (Jacob Linnet, 2020)

**Dopamine codeert de goesting
Beschikbaarheid maakt van goesting een drang**

Verlangen wordt drang maar niet altijd

- Wel als:

je anderen ziet gebruiken
 op gekende plaatsen
 je er geld of tijd voor hebt
 je voorraad hebt
 je het onopsemerkt kan doen
 als je jezelf toestemming geeft

- Niet als:

je gebruikers vermijdt
 idem voor gebruiksplekken
 iets anders te doen hebt
 niets in huis hebt
 als het meteen wordt gezien
 je kiest voor anonimiteit

Psycho educatie verlangens

Verkenning van Verlangen, Hindernissen en Drang.

Verlavingsmechanismen

Psycho educatie verlangens

Verschil tussen Verlangen en Drang

- Wat is verlangen?
Van een acute nood tot het kompas dat je leven stuurt.
- Andere termen zoeken voor verlangen. Bv. goesting, lust, trek, enz.
(er bestaan drank of drugs gerelateerde termen)
- Termen klasseren naar sterkte, bv.: zin in->trek.....drang->craving.

Psycho educatie verlangens

Verlangens realiseren of niet ?

- Kan je altijd je verlangens realiseren?
- -> nee want het kan ongepast zijn
- -> nee want er kunnen hindernissen zijn
- -> nee want.....
- Wat gebeurt er als je naar iets verlangt en je wordt gehinderd?
-emotie –stiekem –uitstellen .....

Psycho educatie verlangens

Verlangens worden gewekt

- Rol van andere mensen (sociale media)
- Rol van reclame
- Gewoonte gedrag
- Grote beschikbaarheid bv. nachtwinkels
- .....

Hindernissen

- Natuurlijke hindernissen -> de negatieve consequenties van gebruik
- Fysieke hindernissen: Geld, Antabuse, Epislijst, Gameblokker.
- Psychologische hindernissen: Openheid, geen tijd...
- Hindernissen zijn feilbaar (Voorbeeld gevangenis, ouders)
- De beste hindernis is een duidelijke keuze.

Hoe geraak je van een verlangen af?

- Een beetje toegeven?
  - Onderdrukken?
  - Hinderen?
  - Uitstellen?
-
- Je geraakt er niet van af
je kan alleen andere verlangens sterker maken.

Verlangens heroriënteren

- Verslaving zet verlangen naar product op plaats 1
  - Andere interesses raken op de achtergrond
  - Zelfs belangrijke waarden komen in de verdrukking (eerlijkheid, gezin)
-
- Herstel is werken aan wat echt belangrijk is.
Investeren in wat echt belangrijk is.

Verslaving

Is als een ijsberg. Het grootste stuk is niet zichtbaar.

Neem nu een roker, die steekt af en toe een sigaret op. Je denkt dat het daarbij blijft? Hij of zij is zeer alert om plaatsen te vinden waar het nog mag, om voorraad te hebben, om het roken te doseren (rook ik nu of straks?) Die maakt zich ook zorgen over wat het kost, of die nu gaat stoppen of niet, misschien liegt die over zijn rokersgedrag, is selectief geworden in zijn vriendschappen, enz.

Een drinker moet nog meer opletten, moet recupereren van zijn kater, probeert met alcohol een zo normaal mogelijk leven te lijden, enz. Leef er maar eens mee, tegen beter weten in toch dingen doen die niet ok zijn.

Een ijsberg overleeft lang en is ook erg zwaar om dragen. Wat ook voor verslaving geldt

Samenvatting

- Frequent middelengebruik maakt extra gevoelig aan beschikbaarheid.
- Het verlangen wordt gekaapt en wordt drang
- Middelen of verslavend gedrag komen op de eerste plaats.
- Mensen met een verslaving voelen zich machteloos en zien ervan af.

- De overgang tussen verlangen en drang leren kennen en voorkomen.
- Het kompas van verlangens heroriënteren.

MANTRA

Men kan slimmer worden dan
de verslavingsmechanismen

Nooit sterker dan het product

Dank voor uw aandacht

- Meer weten?
- Paul.Vdeun@gmail.com
- www.paulvandeun.be

- Tijdschrift: www.TijdschriftVerslavingHerstel.eu

Literatuur

- Berridge, K. C., & Robinson, T. E. (2016). Liking, wanting, and the incentive-sensitization theory of addiction. *American Psychologist*, *71*(8), 670–679.
- Di Chiara, G., & Imperato, A. (1988). Drugs abused by humans preferentially increase synaptic dopamine concentrations in the mesolimbic system of freely moving rats. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, *85*(July), 5274–5278.
- Rehm, J., Marmet, S., Anderson, P., Gual, A., Kraus, L., Nutt, D. J., ... Gmel, G. (2013). Defining Substance Use Disorders: Do We Really Need More Than Heavy Use? *Alcohol and Alcoholism*, *48*(6), 633–640.
- Schultz, W., Stauffer, W. R., & Lak, A. (2017). The phasic dopamine signal maturing: from reward via behavioural activation to formal economic utility. *Current Opinion in Neurobiology*, *43*, 139–148.
- Anselme, P., & Güntürkün, O. (2019). How foraging works: Uncertainty magnifies food-seeking motivation. *Behavioral and Brain Sciences*, *42*.
- Volkow, N. D., Wise, R. A., & Baler, R. (2017). The dopamine motive system: Implications for drug and food addiction. *Nature Reviews Neuroscience*.
- Everitt, B. J., & Robbins, T. W. (2016). Drug Addiction: Updating Actions to Habits to Compulsions Ten Years On. *Annual Review of Psychology*, *67*(1), 23–50.
- Noël, X., Brevers, D., & Bechara, A. (2013). A neurocognitive approach to understanding the neurobiology of addiction. *Current Opinion in Neurobiology*, *23*(4), 632–638.
- Connolly, C. G., Bell, R. P., Foxe, J. J., & Garavan, H. (2013). Dissociated Grey Matter Changes with Prolonged Addiction and Extended Abstinence in Cocaine Users. *PLoS ONE*, *8*(3)
- Linnet, J. (2020). The anticipatory dopamine response in addiction: A common neurobiological underpinning of gambling disorder and substance use disorder? *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, *98*(October 2019), 109802.
- Van Deun, P. (2017). Verslaving : van instrumenteel naar impulsief en automatisch gedrag. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, *4*(december).
- Van Deun, P. (2020). "Mensen kunnen leren om de neurobiologische verslavingsmechanismen te slim af te zijn." *GZ - Psychologie*, *12*(2), 24–29.
- Van Deun, P. (2018). Het gekaapte brein: verslavingsgedrag beter begrijpen. Pelckmans Pro.